

960301-3

Metodicky stojíme před dvojitým úkolem: jednak bychom měli co nejpřesněji vyjasnit svůj pojem „smyslu“ a vymezit jej proti jiným (bylo by hrubou chybou se domnívat, že význam slova „smysl“ je něčím samozřejmým nebo že tu můžeme vystačit s nějakou „přibližností“), zejména však musíme precizovat své pojetí dějin a dějinnosti (dosud uváděná argumentace zabírala příliš do šířky a nijak specificky se netýkala dějin a dějinnosti). V obou případech se musíme kriticky distancovat od některých „samozřejmých“ předsudků, spojených se zpředměťující tradicí evropského myšlení. „Smysl“ nelze myšlenkově uchopit jako konstatovatelnou danost, jako „factum“. I když říkáme, že nějaké factum „má“ nebo „nemá“ smysl, musíme zdůraznit, že „smysl“ není něco, co lze „mít“ jako nějakou vlastnost, výbavu či charakteristiku. Žádné sebedetailnější a sebedůkladnější shromažďování „fakt“ nemůže narazit na „smysl“ jako na jeden z jejich takto „daných“ druhů. Naproti tomu žádné faktum nemůže být „konstatováno“, aniž bychom mu ne-„dávali“ nějaký „smysl“, tj. nepřirážovali k němu jakožto k „pouhému faktu“ – což je ovšem právě předsudek, jak chceme dovodit – jisté významy, které nemohly být pouze konstatovány, tj. „brány na vědomí“. Ony významy totiž představují výsledky našeho porozumění (resp. předporozumění): jsou to naše „výtvory“, naše „výmysly“. „Factum“ totiž už jazykově znamená to, co bylo uděláno, nikoliv to, co se prostě stalo, aniž by se na tom někdo podílel svým „děláním“. Kde není žádné „facere“ a nikdo „faciens“ (= dělající), tam není žádné „factum“. Na to nás už řadu desetiletí upozorňuje zejména fenomenologie (i když s řadou nevyjasněností a nepřesností), že totiž vše, co máme nebo můžeme mít na mysli, jakož i vše, co jsme poznali nebo co můžeme poznat, a také vše, o čem se můžeme nějak vyslovit a sdělit to někomu druhému, už eo ipso nějaký smysl „má“ resp. už nám nějaký smysl „dává“. To ve svých důsledcích znamená, že opak smysl dávajícího „faktu“, tj. nějaký nesmyslný nebo smyslu zbavený „fakt“ není prostě ani myslitelný, ani sdělitelný. Už sama tematizace (spojená s pojmenováním) navěšuje jisté významy a tím jistý smysl na to, co je tematizováno. Potud platí, že „nesmysl“ nemůže být vůbec tematizován: za „nesmysl“ může být platně označeno jen něco, čeho *smysl* vybočuje nebo se dostává do naprostého rozporu se svým kontextem (a jeho „smyslem“). „Nesmysl“ je tedy jakýsi zvláštní „smysl“, jenž v docela určitém, totiž svém vlastním kontextu (který má také svůj „smysl“), nám (dost nebo vůbec) nedává smysl (eventuelně je se smyslem onoho kontextu v napětí a rozporu).

(Písek, 960301-3.)